

Forfalskede David sin beretning af 2. dec. 1863?

AF

HARALD JØRGENSEN

Professor Troels Fink har i nærværende tidsskrift (11. rk. III, s. 1—47) genoptaget drøftelsen af det for en snes år siden så heftigt debatterede spørgsmål om C. N. Davids forhandlinger med Christian IX og den engelske minister Sir Augustus Paget i forbindelse med tronskiftet i 1863. Da jeg havde givet det samme spørgsmål en ret udførlig omtale i min i efteråret 1950 udgivne bog om C. N. David, og da jeg på afgørende punkter ikke kan godkende de af Fink forfægtede synspunkter, vil jeg gerne have lejlighed til her i tidsskriftet at tage stilling til disse og motivere min opfattelse. Jeg har ganske vist i en kronik i Politiken (9. februar 1951) fremsat nogle kritiske bemærkninger. Disse måtte imidlertid af pladshensyn få en ret almindelig karakter og havde fælles relation til de af Erik Arup og Fink forfægtede synspunkter. Ved en virkelig imødegåelse er det imidlertid nødvendigt at gå i enkeltheder, og en sådan indgående drøftelse kan kun have interesse for faghistorikere.

Jeg går ud fra, at alle læsere af tidsskriftet kender Finks afhandling og har gennemlæst de omstridte dokumenter, der nu har været aftrykt i Historisk Tidsskrift ikke mindre end to gange. Det drejer sig både om Davids to beretninger af 1863 og 1874, brevvekslingen mellem den engelske gesandt og lord Russell samt uddragene af statsrådsprotokollen for mødet d. 16. og 18. november. Jeg kan derfor gå lige til sagen.

Finks polemik med Erik Arup lader jeg ligge. Den bevæger sig stort set på linie med synspunkter, som jeg har fremført i min bog. Selv om der kan være enkeltheder, hvorom vi er uenige, har det liden interesse at gennemdrøfte disse.

Resultaterne af Finks undersøgelser sammenfattes s. 26 og 31 i dette: Kongen og David har i forening forsøgt ved Englands mellemkomst at opnå en udsættelse af underskriften på fællesforfatningen, og David kom bagefter til den opfattelse, at han havde været med til noget politisk angribeligt. For dels at dække herover dels at tilbagevise cirkulerende rygter om, at kongen først havde underskrevet efter at have forhørt sig for hos den engelske regering skrev David sin beretning 2. dec. 1863. Beretningen er altså bevidst forfalsket. »Hvad han end har villet bruge det til, kan det ikke holde for den historiske kritik«, siger Fink s. 31.

I modsætning hertil mener jeg, at 1863-beretningen må betragtes som en historisk redegørelse for Davids forhandlinger med kongen og Paget i de skæbnesvangre dage omkring tronskiftet i 1863, hverken mere eller mindre. Under disse forhandlinger optrådte David som kongens fortrolige rådgiver. For at kunne udføre denne opgave tilfredsstillende talte David i de afgørende dage med mange mennesker for at danne sig et indtryk af den politiske situation ude og hjemme, således som den udviklede sig fra dag til dag, og han refererede for kongen, hvad han erfarede, og hvad han anså kongen måtte vide, når han skulle træffe den vigtige beslutning om underskriften på fællesforfatningen. At han sammen med Christian IX skal have forsøgt at drive England frem til en handling, der kunne have medført en udsættelse af kongens underskrift, har efter min opfattelse ingen hjemmel i foreliggende kilder.

At 1863-beretningen må betragtes som et forsøg fra Davids side på at skildre et kapitel af Danmarkshistorien, i hvilket han selv havde spillet en vis rolle, betragter jeg som uomtvisteligt. David siger det selv i indledningen, og det fremgår desuden af manuskriptets ydre form (jfr. min bog s. 357). Manuskriptet afleveredes efter Davids død i 1874 sammen med andre

dokumenter til gehejmearkivet, og i dettes årsberetninger fra 1875 (s. IV) kan læses følgende: »Etatsraad E. Collin indleverede til dette Archiv et blandt afg. Conferentsraad Davids Papirer fundet Omslag, hvis Indhold ifølge Paaskriften ikke maatte offentliggjøres før en vis angiven Tid«. Fink synes ikke at have gjort sig dette forhold klart. På s. 28 fremsætter han nogle betragtninger om, hvad beretningen kunne bruges til (»danne grundlag for en artikel i bladene, hvis sagen ved en indiskretion kom frem, eller bruges som basis for en tale i rigsrådet, hvis spørgsmålet skulle blive bragt på bane der«). For den, der har haft lejlighed til at arbejde med Davidske koncepter, og som har haft originalmanuskriptet til 1863-beretningen i sin hånd, forekommer disse betragtninger besynderlige. Det samme gælder den sammesteds fremsatte gisning, at David ville prøve at nedfælde sine tanker på papiret for at se, hvor overbevisende hans alibi for Christian IX kunne blive. Dette motiveres med, at han ikke fortæller sandheden om de begivenheder, han vil belyse. Men det er dette, Fink har påtaget sig at bevise. Har Fink iøvrigt tænkt på, at når David fortalte falsk om sit og kongens indbyrdes forhold, trak han også kongen ind i sin usandfærdighed? Kunde David regne med, at dette ville finde bifald hos kongen? Jeg kan derfor ikke tilbageholde den bemærkning, at jeg finder det ejendommeligt, at Fink ikke har gjort sig ganske klart, af hvad art den kilde er, som han gør til genstand for behandling. Det er dog et ikke uvæsentligt spørgsmål for helhedsvurderingen.

Men lad os nu se på 1863-beretningen. Om den udtaler Fink på s. 10: »David har meddelt urigtige oplysninger i sit omtrent samtidige notat«, s. 12: »1863-beretningen må derfor i hovedsagen forkastes, således som Arup har gjort det i sin første afhandling. Kun hvor dens oplysninger bekræftes af andre kilder er der grund til at nære tillid til den«, s. 20: beretningen er »tendensløs«, s. 26: at David i »1863-beretningen vil skjule«, at kongen og han har forsøgt at fremkalde et diplomatisk tryk på regeringen og s. 28: at den er »urigtig«.

Fink fastholder altså på dette afgørende punkt Arups gamle

tese. 1863-beretningen har kun en begrænset historisk kildeværdi, fordi den bevidst skjuler den historiske sandhed. Hvormed motiveres nu denne klare afvisning af beretningens kildeværdi? Et hovedpunkt er den tilsyneladende kronologiske uoverensstemmelse mellem 1863-beretningen og det endnu mere samtidige brev af 19. nov. 1863 fra Paget til Russell. Jeg vil gerne på dette sted udtrykke min glæde over, at Fink og jeg uafhængige af hinanden er kommet til den opfattelse, at der må tillægges Pagets brev en ganske særlig vægt, og at vi desuden også er enige om, at Davids beretning af 1874 er en dårlig historisk kilde, som der ikke kan bygges noget på.

Den 1. kronologiske uoverensstemmelse mellem de to dokumenter opstår ved skildringen af de to mænds indledende kontakt. David oplyser i sin beretning, at han skrev en billet til Paget tirsdag aften, medens Paget oplyser, at hans første samtale med David fandt sted »Tuesday morning«. Jeg har i min bog (s. 371) fremsat den formodning, at der her fra Davids side er tale om en sjuskefejl i fremstillingen. Efter udførligt at have skildret sine samtaler med kongen i løbet af mandagen, bryder David sin kronologiske fremstilling og giver meddelelse om kongens underskrift i statsrådet om onsdagen. Han glemmer således tirsdagen og kalder onsdag for »næste dag«. Denne unøjagtighed forleder ham til at henlægge skildringen af vennens besøg hos ham og den alarmerende oplysning om Pagets stilling til fællesforfatningen til aftenen i forvejen, altså tirsdag d. 17. november. Jeg mener, at det er fuldt ud forsvarligt at rette Davids tidsangivelse fra tirsdag til mandag aften. Davids fejltagelse bør forklares ved sjuskeri eller distraktion samt ved det ganske naturlige forhold, at de fleste mennesker har vanskeligt ved præcist at gengive alle detaljer i en begivenhedsrække, når der er forløbet nogen tid, siden begivenhederne fandt sted. At brevet til Paget er skrevet mandag aften sandsynliggøres endvidere ved Pagets uafhængige meddelelse om, at hans første samtale med David fandt sted »Tuesday morning«.

David har ingen tidsangivelse for sin første samtale med Paget (se s. 36). Når der derfor s. 9 i Finks afhandling står: »i 1863-

beretningen sagde han, at den første samtale fandt sted enten tirsdag d. 17. om aftenen eller onsdag den 18. om formiddagen« er dette urigtigt. Der står absolut intet herom.¹

Vi kommer nu til Davids anden samtale med Paget. Om tidspunktet for denne oplyser David (s. 37), at den fandt sted onsdag eftermiddag. Andet står der ikke i beretningen. Dette gengiver Fink s. 10 således: »David siger, at han først fik efterretningen om den britiske regerings svar til Sir Augustus Paget onsdag eftermiddag d. 18, efter at kongen havde underskrevet«. Også dette er en udvidelse af Davids tekst, som jeg ikke kan anerkende.

Hvad oplyser nu Paget om tidspunktet for denne samtale. Ja han siger s. 42 kort og godt, at han kaldte David til sig: »yesterday morning« (onsdag), hvilket i Finks afhandling gives (s. 10) med ordene: »Paget oplyser, at David fik meddelelsen onsdag formiddag d. 18., før kongen underskrev«. Der er atter her foretaget en udvidelse af tidsangivelsen, som ikke har direkte hjemmel i de foreliggende dokumenter, og som giver Fink anledning til at konkludere, at Davids og Pagets beretninger på dette vigtige punkt »afgørende strider mod hinanden«. (s. 10). Men gør de nu det?

Vi holder fast ved, at ingen af de to herrer har en nøjagtig tidsangivelse, men begge anvender et upræcist udtryk »eftermiddag« og »morning«. Hvad er »morning« i en englænders mund? Såvidt jeg ved, anvender mange englændere betegnelsen »morning« på en væsentlig del af dagen. Der behøver derfor ikke at være nogen væsentlig modsætning mellem Davids »efter-

¹ På dette sted vil jeg gerne komme med et par kritiske bemærkninger om den s. 32—33 aftrykte tidstavle. Skal den kunne påregne interesse, må den efter min mening fremtræde som et korrekt referat af kildernes meddelelser og ikke som en konstruktion. Under rubrikken: 1863-beretningen er opført samtale 2 med kongen mandag morgen: »Indhold oplyses ikke«. Oplysning herom findes imidlertid se s. 35 linie 23—26. Samtale 3 mandag aften: »Indhold ikke oplyst«. Dette er galt, idet oplysning herom findes s. 36, linie 16—30. Den der refererede samtale er imidlertid gjort til samtale 4 og henlagt til tirsdag aften. På s. 25 har Fink imidlertid antydnet det rigtige forhold.

middag« og Pagets »morning«. Mere kan vist ikke siges om denne sag.

Jeg må nu bede læseren et øjeblik se på Pagets brev af 19. november. Formålet med det er at redegøre for gesandts samtaler med David. Referatet er udførligt. Først fortælles om Davids henvendelse og samtalen om tirsdagen. Derefter skildres forløbet af den anden samtale om onsdagen. Først efter at gesandten har sluttet sit referat af samtalerne med David, gentager han meddelelsen om kongens underskrift på fællesforfatningen, som han allerede havde indberettet telegrafisk dagen i forvejen. Derefter afsluttes brevet med nogle personlige betragtninger dels om samtalerne med David dels om den almindelige danske indrepolitiske situation. Således som brevet stilistisk er bygget op, er der efter min mening intet i vejen for, at den 2. samtale med David kan have fundet sted på et tidspunkt, som efter Davids sprogbrug betegnes som eftermiddag, og der er intet i brevet, der gør det muligt med sikkerhed at tidsfæste samtalen til før statsrådsmødet kl. 1. Indførelsen af bemærkningen om statsrådsmødet på det sted i brevet, hvor den er anbragt, berettiger ikke den slutning, at alt, hvad der tidligere er omtalt i brevet, også kronologisk har fundet sted før statsrådet. Jeg kan derfor ikke se berettigelsen i Finks konklusion, at en kronologisk modsætning mellem Davids beretning og Pagets brev forstærker den opfattelse, »at David har meddelt urigtige oplysninger i sit omtrent samtidige notat« (s. 10).

Fink nøjes imidlertid ikke med at forkaste 1863-beretningen alene på de påståede kronologiske uoverensstemmelser. Han fører også andre argumenter i marken, som det ligeledes er nødvendigt at tage stilling til.

Fink gør s. 11 opmærksom på, at David i sin beretning skriver, at en ven opsøgte ham tirsdag aften og fortalte som noget aldeles pålideligt, at Paget havde betegnet det som et højst farligt skridt for kongen at stadfæste forfatningen. Efter Pagets brev, fortsætter Fink, var foranledningen til Davids henvendelse til Paget derimod en samtale mellem David og kongen mandag

aften d. 16. november, så at man af Pagets brev må slutte, at han kommer efter aftale med kongen, selv om han ikke er sendt af denne. Der er efter Finks opfattelse atter her en afgørende modsætning mellem de to beretninger.

Hertil vil jeg gerne først spørge, hvilken forskel er der egentlig mellem at »komme efter aftale med kongen« og at være »sendt af kongen«? Det må vist komme ud på eet. Betragter vi dernæst Pagets referat af det første møde med David, må jeg gøre opmærksom på, at Paget begynder brevet med at præsentere David for den engelske udenrigsminister som kongens nære rådgiver, og han tilføjer, at David selv berørte en stedfunden samtale med kongen om krisesituationen. Dernæst siger han ganske klart, at David udtrykkelig opgav ikke at være sendt af kongen, men at han efter samtalen med kongen selv havde bestemt sig for at opsøge gesandten. Havde gesandten haft den opfattelse, at David virkelig var sendt af kongen, havde han utvivlsomt overfor sin chef gjort opmærksom på dette, da dette naturligvis måtte være af primær interesse for ham. Men gesandten gør det ikke. Jeg kan ikke se, at der er noget mærkeligt i, at David indleder samtalen med Paget med at tale om sin sammenkomst med kongen aftenen i forvejen, så meget mindre som denne samtale virkelig havde fundet sted. Derimod ville det forekomme mig noget besynderligt, om David havde indledt sin samtale med gesandten ved at henvise til »vennen«. Havde han gjort det, måtte han jo også have refereret, hvad ven-
nen (urigtigt) havde berettet, og det ville utvivlsomt have stødt gesandten. Når ven-
nen ikke navngives i 1863-beretningen, skyldes det formodentlig, at det rygte, han kolporterede, viste sig at være blind alarm. At den for os anonyme »ven« virkelig har forekommet, finder jeg meget sandsynlig. David har utvivlsomt i disse spændende dage talt med mange mennesker for at skaffe sig så præcise oplysninger om stemningen i København som overhovedet muligt. Vennen passer derfor udmærket ind i billedet. Jeg mener derfor, at man, når man prøver at leve sig ind i situationen og se den fra alle sider, ikke kan hævde,

at der er en alvorlig modsætning mellem de to beretninger, fordi David taler om sin ven og gesandten om Davids samtale med kongen mandag aften.

Vi kommer nu til det sidste led i den beviskæde, som skal godtgøre, at 1863-beretningen er en lidet troværdig kilde. På s. 11 anfører Fink, at der er en uoverensstemmelse mellem den måde, hvorpå Pagets udtalelser til David refereres overfor Christian IX, og den besked, som Paget meddeler, at han har givet David.

Inden vi ser nærmere på denne påstand, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at den anden samtale mellem David og Paget utvivlsomt var af længere varighed. Den bestod ikke blot i, at Paget kaldte David op til sig og refererede den modtagne instruks fra Russell. Der udviklede sig en virkelig samtale mellem de to mænd, hvorunder Paget ved siden af at meddele den modtagne instruks udførligt udviklede sine personlige synspunkter. Davids referat i 1863-beretningen af denne samtale fylder i trykt tilstand godt 3 linier, Pagets en halv side. Man må derfor sige, at det er forbundet med visse vanskeligheder direkte at sammenligne disse to referater, og man skal efter min opfattelse være meget varsom med at påstå, at de er i modsætning til hinanden. David nøjes med at give følgende stærkt sammentrængte referat af Pagets meddelelser: »Jeg [Paget] har Grund til at antage, at min Regjering ikke vilde have fraraadet H. M. under de nuværende Omstændigheder at underskrive, ifald den havde været opfordret til at give H. M. sin Anskuelse tilkjende«. David gengiver således slet ikke indholdet af Russells telegram, som Fink påstår, men hovedindholdet af Pagets egen opfattelse af situationen, således som den havde dannet sig under indtryk af den stigende gæring i hovedstaden. Såvidt jeg kan se, er der god overensstemmelse mellem Davids referat og Pagets bemærkninger (se navnlig slutningen af brevet).

Professor Fink gør meget ud af denne efter hans opfattelse betydningsfulde uoverensstemmelse. Den nævnes ikke mindre end 3 gange i afhandlingen. I de to første tilfælde (s. 11 og 21) må læseren få det indtryk, at det drejer sig om Davids referat

af Russells telegram, hvad det altså ikke er. Først tredie gang (s. 22—23) oplyses læseren om, at det er Pagets personlige opfattelse, som refereres. Men så skynder Fink sig at tilføje, at David har udgivet Pagets personlige opfattelse som den engelske regerings. Dette bygger han på den oplysning af David, at meddelelsen kom Christian IX uventet og kærkommen. For en gangs skyld tages en oplysning for gode varer, der stammer fra den ellers så mistænkelige 1863-beretning. Årsagen er den ganske simple, at dette argument passer ind i Finks bevisførelse. Fink har nemlig i det foregående fortalt, hvorledes Hall i statsrådet refererede Russells udtalelser til Paget. Kongen kendte altså i forvejen indholdet. Når Davids meddelelse forekom ham uventet og kærkommen, må det altså skyldes det forhold, at David fremstillede Pagets udtalelse som værende Russells. Der er imidlertid intet kildegrundlag for at fastholde dette.

Efter denne detaillerede gennemgang af Finks bevissteder for 1863-beretningens ringe kildeværdi mener jeg at kunne konkludere, at der ikke i det, som Fink har fremført, er mulighed for at forkaste beretningen som historisk kilde. Jeg kan ikke se andet end, at Davids historiske skildring i det store og hele stemmer overens med Pagets beretninger af 19. november, og at det følgelig er fuldt berettiget at lægge den til grund for en fremstilling af begivenhederne omkring tronskiftet i 1863.

Jeg går derefter over til Finks anden hovedtese, at kongen og David i forening har forsøgt ved Englands mellemkomst at opnå en udsættelse af underskriften på fællesforfatningen. For at man skal kunne godkende en sådan tese, må der dog være et vist holdepunkt i de foreliggende kilder eller i det mindste en antydning. Såvidt jeg kan se, findes intet sådant. Davids beretning indeholder intet, hvilket Fink forklarer ved ganske simpelt at påstå, at David har villet skjule det omtalte formål og derfor ikke har omtalt det (s. 26). Derimod fremfører Fink en udtalelse af Krieger i dagbogen for 17. nov., hvori der står: »Man vil vel forsøge at tilvejebringe et diplomatisk Tryk«. Udtalelsen er formet i Kriegers sædvanlige lapidarstil og uden, at han nærmere udtaler sig om, hvorledes han tænker sig dette tryk bragt

istand. En direkte henvendelse fra kongen til den engelske dronning må vel anses for det nærmest liggende. Der skulle jo handles hurtigt, hvis kongen skulle have nogen gavn af en engelsk intervention. Fink gør rigtigt opmærksom på, at denne udtalelse bygger på det rene gætteri, da Krieger naturligvis intet vidste om Davids samtaler med Paget. Ikke desto mindre tillægger han det en afgørende betydning.

Dernæst opbygger Fink sin tese på kongens udtalte interesse i statsrådet for Englands stilling til spørgsmålet om underskrift eller ikke.¹ Som situationen lå og efter Christian IX.s personlige indstilling til det foreliggende problem, var det kun naturligt, at kongen havde interesse i Englands stilling. Man kan måske endog gå så vidt at sige, at han gerne så, at England intervererede. Men herfra og til bag sine ansvarlige rådgiveres ryg at få England til at optræde på en sådan måde, at kongen kunne få mulighed for at trodse ministeriets ønske om underskrift, er et meget langt skridt. Det kræver et virkeligt bevis, for at det kan få sandsynligheden for sig.

Det eneste håb om bevis må derfor stilles til Paget, da man må have lov til at forvente, at gesandten ville have rapporteret hjem, hvis David virkelig skulle have prøvet på at få den engelske gesandt til at søge fremkaldt den af Fink påståede pression. Går man ind på Finks tankegang, må David ved sin første samtale med Paget have fremført dette ønske, og dette må fremgå af Pagets brev. Findes der ikke i det mindste en svag antydning af, at et sådant forslag er stillet af David til Paget, falder teorien til jorden. Der kan nemlig ikke fremføres nogen sandsynlig grund for, at også Paget skulle have fortiet dette forhold. Jeg kan ikke se andet end, at Fink burde have undersøgt dette spørgsmål, men det er ikke sket.

¹ Når Fink s. 25 skriver, at Halls afvisning i statsrådsmødet d. 16. af kongens udtalte ønske om at erfare, hvad England og Frankrig mente om forfatningen, kan opfattes som motivering for, at David på kongens vegne skal spørge Paget, og at Halls udtalelse om Russells stilling i statsrådsmødet d. 18. nov. af kongen opfattedes som den engelske regerings svar på Davids henvendelse ser dette meget bestikkende ud, men det kan blot ikke tillægges selvstændig beviskraft.

Lad os derfor se på, hvad Paget fortæller om Davids første besøg tirsdag morgen (aftrykt s. 41—42). Den interesserede læser henvises til selv at kontrollere indholdet af brevet. Her gives kun hovedpunkterne. Til indledning spørger David, om gesandten har instrukser, som kan få betydning for kongens afgørelse, og hvis det ikke er tilfældet, om gesandten vil fremsætte sine personlige synspunkter. Gesandten svarer, at han endnu ikke har nogen instruks, men at han venter besked. Sålænge instruks ikke foreligger, må han derfor udtrykke sig med stor tilbageholdenhed. Dog mener han at kunne udtale, at det må overlades til kongen selv at afgøre, om den indre stilling muliggør, at kongen udsætter underskriften.

Derefter tager David ordet og udtaler, at situationen er en sådan, at kongen ikke kan nægte underskrift, og han fortsætter ifølge Pagets referat s. 41 således: »The project was entirely contrary to the King's views, and at first His Majesty had been determined not to sanction it and to change the Ministry. No one, continued Monsieur David, had been more opposed to the Bill than he himself,—he had combatted it in every way,—he had spoken against it, and voted against it,—but he was bound to tell His Majesty, as he had done the previous night, that the measure having been adopted by the Rigsraad, and in view of the excitement which was hourly increasing on the subject, His Majesty would not be justified in refusing his sanction to it».

David udtaler således ifølge Pagets referat, at han aftenen i forvejen har gjort kongen opmærksom på, at der, da rigsrådet har vedtaget loven, og en voksende folkestemning kræver kongens underskrift, ikke er nogen mulighed for kongen til at nægte underskrift. Men når David har udtalt sig således til Paget, hvor bliver så forsøget på at fremkalde en engelsk pression af? For at man kan få Pagets referat til at rime med Finks tese, må man enten hævde, at Paget ikke har forstået et ord af, hvad David fortalte ham, eller påstå, at Paget bevidst har fortiet en anmodning om at fremkalde en engelsk pression. Begge dele må anses for udelukket. Finks tese om Christians IX.s og Davids fælles demarche hos den engelske gesandt med det formål at

opnå engelsk støtte til en nægtelse af underskriften på fællesforfatningen falder til jorden. Der er ikke blot intet kildegrundlag for denne tese, men kronvidnets udtalelser går direkte imod den. Er denne opfattelse rigtig, falder ligeledes påstanden om, at 1863-beretningen er en bevidst forfalskning med det formål at skjule en diplomatisk intrige. 1863-beretningen er ganske simpelt en redegørelse for en historisk begivenhed, forfattet af en mand, der selv havde spillet en rolle under denne, og behæftet med de fejl, der nu engang ofte er knyttet til en beretning af denne art.

Afsluttende vil jeg gerne gøre nogle almindelige bemærkninger om det historiske dokument, som på de foregående blade er blevet dissekeret.

Episoden med gesandtsamtalerne er kun en del af dokumentets indhold, og når det slutter med en bemærkning om Davids motiv til at gribe pennen, skal denne udtalelse kun sættes i forbindelse med denne mindre del af indholdet. Der tales ikke her om et rygte af mere compromitterende art (kongens forsøg på engelsk indblanding), men om det rygte, at kongen har orienteret sig hos England inden underskrivelsen. Den Kriegerske gisning havde ikke slået an i videre kredse. Havde David gået kongens ærinde for at erhverve en engelsk udtalelse, og var han nu ængstelig for, at dette sammenspil med kongen skulle komme frem, er det rimeligst at tænke sig, at han havde ladet være at omtale det og stolet på, at rygtet ville dø af mangel på næring. Ved derimod at gå ind på samtalerne har han undgået det mistænkelige, der kunne ses i en undladelse. Den samlede beretnings formål er, som angivet i de indledende sætninger, at redegøre for forfatterens rådgivning overfor kongen under krisen. Skildringen bevæger sig gennem en lang omtale af ministerskifte og stadfæstelse af den vedtagne lov og påviser dennes nødvendighed. David kunne som den bestemte modstander af forfatningsloven og de national-liberales hele politik (se hans stærke afsluttende udtalelser), tænkes at have benyttet sin rådgiverstilling til at søge at afværge stadfæstelsen. Dette kunne afgive et særligt motiv for ham til at skrive beretningen

for at støtte sin erindring. Men jeg skulle tro, at grundmotivet har været at skildre styrken i den stigende folkebevægelse, en bevægelse der gik ud på at anfægte selve tronbestigelsen. Han skrev da i fuld oprigtighed sin beretning som et historisk dokument uden tanke på nogen øjeblikkelig offentliggørelse.

I de følgende år vendte David ofte i tankerne tilbage til begivenhederne omkring og efter tronskiftet (se min bog s. 390), og i 1874 besluttede han at skrive en udførligere beretning om disse begivenheder. På denne måde opstod Davids 2. beretning. David var da en gammel mand, og begivenhederne i 1863 havde i høj grad forskubbet sig i hans erindring. Det lader sig derfor ikke gøre at bygge nogen historisk fremstilling på denne kilde. Arup forsøgte det, men også Fink er kommet til det resultat, at de opstillede teser ikke kan stå for en kritisk prøvelse. Alligevel er han så meget smittet af det Arupske syn, at han ikke har kunnet frigøre sig fra den opfattelse, at 1863-beretningen er et falskneri. Han forkaster den af Arup opstillede forklaring herpå (frygten for en revolutionær inkvisitionsdomstol) og opstiller en ny, nemlig ønsket om at skjule overfor offentligheden, at han havde deltaget i den politisk angribelige handling sammen med kongen bag ministeriets ryg at forsøge at fremkalde en engelsk pression, der kunne have muliggjort kongens sanktionsnægtelse. Efter min opfattelse er der ligeså lidt hold i denne tese som i den Arupske, og jeg kan efter en fornyet kritisk prøvelse af kilderne ikke se andet end, at man kommer den historiske virkelighed nærmest, når man går ud fra det synspunkt, som trods alt har den største sandsynlighed for sig, at 1863-beretningen er et førstehandsvidnes forsøg på at skildre en betydningsfuld historisk begivenhed.